

Codi: 200782
Crèdits: 6
Caràcter: FORMACIÓ OPTATIVA
Matèria: TEORIA I CRÍTICA
Curs: QUART
Semestre: SEGON
Equip docent: Montse Romani
Hores de dedicació: 150h
Hores lectives: 54h
Hores autònomes: 96h

DESCRIPCIÓ DE LA MATÈRIA

Aquesta matèria és de caràcter optatiu i de metodologia teòrico-pràctica. S'entén la pràctica, llavors, com una dimensió articulada amb les de teoria, praxi i poiesis, en relació amb les situacions, processos i contextos que s'aborden i en els quals aquesta articulació es dona. Sobre la base d'això, l'objectiu general de la matèria és proposar diferents camps en els quals el pensament i el discurs crític es confronten i s'articulen amb les pràctiques de les arts i els dissenys contemporanis

En les sis assignatures que componen la matèria s'abordaran els fonaments i pràctiques de la crítica de l'art i del disseny en la seva dimensió d'obertura dels significats i implicacions de l'objecte cultural; s'introduirà als/les alumnes en les eines i metodologies de les pedagogies dels segles XX-XXI i la seva interacció amb les arts i els dissenys; s'abordaran principis i perspectives tant ètiques i ecosocials en i a través de l'àmbit de la creació; es facilitaran eines per a l'anàlisi i projecció de tendències.

CRÍTICA D'ART
CRÍTICA DEL DISSENY
DIDÀCTICA I PEDAGOGIA
ECOSOCIOLOGIA
ÉTICA I CREACIÓ
INVESTIGACIÓ DE TENDÈNCIES

DIDÀCTICA I PEDAGOGIA.

Davant el que han estat els discursos dominants en l'educació, que avui es manifesten insuficients, trobem una àmplia varietat de models, teories i pràctiques pedagògiques que al tombant de segle han aportat corrents innovadores al context educatiu actual. En aquest sentit, Barcelona ha experimentat un increment d'iniciatives sorgides de les connexions entre l'educació i l'art, que exploren i posen en pràctica un seguit de metodologies d'aprenentatge alternatives dins i fora de l'escola i l'acadèmia. Ja sigui en l'educació reglada com en l'educació informal, aquestes pedagogies apunten a restituir els valors de la participació democràtica, del sentit comunitari i de la pràctica dialògica. Aprofitant aquest context, en aquesta assignatura combinarem la relectura de les pedagogies progressistes que han marcat el segle XX amb el treball de camp de diferents propostes que avui aborden nous horitzons educatius i noves formes d'ensenyar i aprendre. L'objectiu final és treballar en estreta col·laboració amb algunes d'aquestes experiències que tenen lloc a la ciutat, afavorint l'intercanvi entre l'alumnat i els professionals de l'educació.

OBJECTIUS

- Proporcionar eines teòriques i metodològiques que permetin l'alumnat una interpretació reflexiva i argumentada del context educatiu en el que s'inscriu.
- Conèixer i comprendre les aportacions dels models dominants en l'educació i en particular en l'ensenyament de les arts i el disseny, així com les dels models pedagògics que els han problematitzat amb la generació de nous imaginaris, metodologies i pràctiques d'aprenentatge.
- Proporcionar una genealogia històrica, política i cultural que reconegui la relació entre l'educació i l'emancipació.
- Oferir una visió global i plural de l'entorn professional de la pedagogia.
- Treballar des d'un paradigma que superi la divisió entre teoria i pràctica en el camp de l'educació sobre les arts i el disseny.
- Incentivar a l'aula la producció de sabers com una pràctica col·lectiva.
- Incentivar el treball en grup i col·laborativament entre els alumnes i amb altres persones.
- Fomentar en l'alumnat una actitud responsable i autònoma pel que fa al propi aprenentatge.
- Incentivar la capacitat reflexiva i una actitud crítica en el diàleg i intercanvi d'idees durant el procés d'aprenentatge.
- Aprendre a realitzar una recerca de referents, materials i altres recursos necessaris per dur a terme els treballs de l'assignatura.

COMPETÈNCIES

E03. Llegir, escriure i parlar de forma posicionada i crítica en i des dels entorns de treball de les arts i els dissenys, i emprar aquests recursos com un factor de construcció personal.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

E06. Assenyalar i descriure vincles entre teoria i experiència en el treball propi a partir de l'acotació de problemes i evidències en el context sociocultural i de la proposta d'hipòtesi.

E09. Aplicar tant el vocabulari específic com els llenguatges expressius i comunicatius implicats en la recerca pròpia.

E14. Identificar i aplicar els elements bàsics d'un procés d'exploració i anàlisi en un camp concret de les arts i el disseny.

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

T01. Escoltar activament valorant les aportacions alienes per a la construcció dels propis posicionaments.

T03. Gestionar eficientment el temps i els recursos.

T04. Exercir el posicionament personal i les capacitats crítiques i autocrítiques en processos de transformació del context.

T05. Comunicar i expressar-se eficaçment, tenint en compte el destinatari i el mitjà.

T06. Treballar de forma col·laborativa, multidisciplinària i transdisciplinària.

RESULTATS D'APRENTATGE

RA1 (E03.25). Demostrar autonomia en l'argumentació i en l'estructura textual-oral del discurs propi.

RA2 (E03.26). Demostrar autonomia i iniciativa en els processos d'intervenció en un debat.

RA3 (I06.14). Plantejar i desenvolupar discursos i pràctiques crítiques i problematitzadores a partir de l'acostament i interacció amb objectes i praxis de les arts i els dissenys contemporanis.

RA4 (E06.16). Reconèixer els eixos històrics i genealògics de les pedagogies dels segles XX-XXI, així com la seva articulació amb les arts i els dissenys.

RA5 (E09.8). Emprar amb sentit crític conceptes específics de l'àmbit pràctic i teòric de les arts i els dissenys.

RA6 (E09.9). Emprar conceptes procedents de camps de saber diversos (filosofia, ciències socials, ciència i tecnologia, pedagogia, etc.) de forma posicionada i segons les necessitats del treball propi.

RA7 (E14.26). Emprar metodologies de treball i anàlisi procedents de les pedagogies crítiques.

RESULTATS D'APRENTATGE TRANSVERSALS

T01.1. Construir posicionament i criteri propis tant a partir del seu treball com a partir del diàleg amb altres propostes o agents.

T01.2. Reconèixer les qualitats del treball dels altres com a font d'aprenentatge.

T03.1. Organitzar i gestionar de forma autònoma els temps en els processos d'aprenentatge i en el seu itinerari formatiu en el grau.

T03.2. Gestionar de forma eficient els recursos que estan implicats en els processos d'aprenentatge, tant els que li han estat facilitats com els que de forma autònoma adquireix.

T04.1. Revisar el seu procés de treball a partir de criteris tant pedagògics com d'originalitat.

T05.1. Organitzar les idees i transmetre-les amb eficiència i creativitat.

T05.2. Triar el mitjà adequat a cada situació comunicativa.

T06.1. Distribuir els rols en un entorn col·lectiu de treball derivat d'un projecte segons habilitats i disciplines implicades.

T06.2. Treballar de forma horitzontal i creuada en entorns col·laboratius com a font de desenvolupament personal i grupal.

CONTINGUTS

Els continguts es divideixen en dos blocs interconnectats:

Bloc 1: sessions temàtiques adreçades a conèixer, comprendre, i analitzar els principals models pedagògics, tan de tradició històrica com d'autogestió crítica, a través de les seves metodologies i pràctiques. Posarem èmfasi en l'educació artística com un territori que ha experimentat i aplicat models que han desbordat els marcs de l'educació hegemònica, aportant noves mirades, aprenentatges, relats, i estètiques, en torn al pensament pedagògic.

Bloc 2: treball de recerca i anàlisi d'un estudi de cas.

Establirem una relació entre les càpsules teòriques i els models pedagògics que desenvolupen els projectes als que ens aproximarem. D'aquesta manera els continguts adquireixen una ressonància directa amb les pràctiques culturals contemporànies que treballen sobre el terreny i amb la ciutadania.

Durant el curs tractarem diferents casos a nivell local i estatal.

Les classes combinaran la presentació de temes amb dinàmiques d'anàlisi i discussió a classe, sortides fora de l'aula i la tutorització del procés de recerca i producció del treball en grups.

Resultats d'aprenentatge (RA):

RA.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

METODOLOGIA

La metodologia de l'assignatura combina 6 modalitats:

1. Exposició de marcs teòrics o càpsules temàtiques.
2. Dinamització del treball i el diàleg en grup: es duren a terme activitats d'aprenentatge mitjançant la lectura compartida de textos, anàlisi i comentari de casos pràctics, visionat i discussió de documents visuals, elaboració de mapes, cartografies i sociogrames.
3. Anàlisi d'un estudi de cas a partir de processos de recerca i treball en grup. Es tracta de casos que exploren models pedagògics dins i fora de l'escola en el context de la ciutat de Barcelona. Es realitzaran visites a escoles, a institucions i a espais d'associacions i entitats independents dedicades a la formació i la pràctica educativa.
4. Encontres amb agents de l'educació a l'aula. S'establiran col·laboracions que permetin l'alumnat adquirir una formació pràctica amb experiències educatives informals.
5. Tutorització dels treballs de recerca i seguiment sobre els estudis de cas.
6. Elaboració d'una acció pedagògica com a conseqüència de l'estudi de cas.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h

Hores activitats dirigides: 22,5h (15%)

Hores activitats supervisades: 22,5h (15%)

Hores aprenentatge autònom: 96h (64%)

Hores activitats d'avaluació: 9h (6%)

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi i/o visites i/o presentacions d'experts.

Metodologia d'aprenentatge: Valoració i discussió crítica col·lectiva i/o exposició de continguts pràctics i debat.

Descripció: Es potenciarà el debat a partir de referents teòrics, materials audiovisuals, i plantejament aportats tant pels professors com pels alumnes.

Activitat supervisada:

Seguiment supervisat pel professor. Discussió i posada en comú de continguts. Realització d'exercicis a l'aula o taller.

Metodologia d'aprenentatge: Assessorament sobre els processos de formalització del treball propi de l'alumne. Seguiment i tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials del treball propi de l'alumne. Presentació pública i discussió crítica col·lectiva.

Descripció: Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es desenvoluparan a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

Activitat autònoma:

Recerca de documentació: fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents. Lectura de textos. Treball pràctic autònom.

Metodologia d'aprenentatge: Tractament de la informació, i/o lectura comprensiva de textos, i/o lectura comprensiva d'elements formals y matèrics.

Descripció: L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc.

Activitat d'avaluació

Presentacions dels exercicis dels resultats parcials i/o finals.

Metodologia d'aprenentatge: Comentari i revisió, individual o en grup, d'exercicis i resultats parcials o finals.

Descripció: reflexions individuals i en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

SISTEMA D'AVALUACIÓ

El sistema d'avaluació es basa en una avaluació contínua a l'aula que permeti l'adquisició gradual de les competències.

SISTEMA D'AVALUACIÓ COMÚ A LA MATÈRIA

Avaluació contínua a través del seguiment del procés d'aprenentatge. (35%)

Avaluació contínua de l'exposició i/o realització d'exercicis i treballs. (35%)

Avaluació puntual a través de seminaris, debats, visites i/o altres activitats col·lectives. (30%)

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ I CRITERIS D'AVALUACIÓ PARCIALS

1. El treball desenvolupat durant l'assignatura es resoldrà mitjançant el lliurament regular d'exercicis resultants de l'aprenentatge autònom i dues pràctiques resultants de l'aprenentatge en grup.
2. Els exercicis estaran relacionats amb les activitats desenvolupades al llarg de l'assignatura, les visites programades a diferents espais i entitats de la ciutat i les converses amb els convidats a l'aula. S'hauran d'ampliar amb cites, referències bibliogràfiques i altres informacions que complementin el material elaborat durant el curs. Es presentaran en format digital, de manera ordenada i llegible.
3. El treball de camp sobre un estudi de cas es farà en grups. Els criteris d'avaluació tindran en compte: el treball col·laboratiu durant el procés i resultats de recerca; l'ús de les metodologies de recerca tractades; l'intercanvi o retorn que aportin els alumnes als estudis de cas. La presentació del treball de camp ha de comprendre un relat escrit i un dispositiu formal de caràcter visual, performatiu, poètic, etc., que reculli el procés d'observació i seguiment de l'estudi de cas.
4. Com a conseqüència del treball de camp elaborat per grups, aquests dissenyaran una acció pedagògica que tindrà lloc en el marc de l'Escola Massana.

Es recomana una assistència mínima del 70% de l'horari lectiu així com la participació activa en les diferents activitats i debats proposats dins i fora de l'aula. Tanmateix s'avaluarà el rigor i el compromís del treball desenvolupat individualment i en grup.

La nota final s'obtindrà seguint aquests percentatges:

60% estudi de cas i acció pedagògica

20% exercicis

20% participació i implicació en les dinàmiques de grup

BIBLIOGRAFIA

- ACASO, M. rEDUvolution. Hacer la REVOLUCIÓN en la EDUCACIÓN. Barcelona: Espasa Libros, 2013.
- CARBONELL, J. Pedagogías del siglo XXI. Alternativas para la innovación educativa. Barcelona: Octaedro, 2015
- COLLADOS, Antonio i RODRIGO, Javier (eds.). Transductores. Pedagogías en red y prácticas instituyentes. Granada: Centro de Arte José Guerrero. 2012
<http://blogcentroguerrero.org/wp-content/uploads/2014/02/Transductores-2-interiores.pdf>
- EFLAND.A.D. Arte y cognición. La integración de las artes en el currículum. Barcelona: Octaedro, 2004.
- ELLSWORTH, E. Posiciones en la enseñanza. Diferencia, pedagogía y poder de la direccionalidad. Madrid: Akal, 2005.
- HERNÁNDEZ, F. Espigador@s de la cultura visual: Otra narrativa para la educación de las artes visuales. Barcelona: Octaedro, 2007.
- PORRES, A. Relaciones pedagógicas en torno a la cultura visual de los jóvenes. Barcelona: Octaedro, 2012.
- RANCIÈRE, J. El maestro ignorante. Barcelona: Editorial Laertes, 2003.
- SÁNCHEZ DE SERDIO, A. "Prácticas artísticas colaborativas: comprender, negociar, reconocer, retornar." en COLLADOS, A. i RODRIGO, J. (eds.) Transductores 3. Prácticas artísticas en contexto. Granada: Centro de Arte José Guerrero. (39-44), 2015
- VV.AA. Desacuerdos 6. Educación. Editores: arteleku, Centro de Arte José Guerrero, MACBA, Museo Reina Sofía, unia arteypensamiento. 2011 https://www.macba.cat/uploads/publicacions/desacuerdos/desacuerdos_06.pdf
- VV.AA. Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya. Barcelona: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA). 2016
<http://conca.gencat.cat/web/.content/arxius/publicacions/IC10-Informe-Final-Febrer-2017.pdf>
- VV.AA. Contradecirse una misma. Museos y mediación educativa crítica. Experiencias y reflexiones desde las educadoras de la documenta 12. Quito: Fundación Museos de la Ciudad, 2013.
- VV.AA. No sabíamos lo que hacíamos. Lecturas para una educación. Móstoles: Centro de Arte Dos de Mayo, 2017.

PROGRAMACIÓ

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

L'assignatura es desplega setmanalment durant 18 setmanes, és a dir, sessió per setmana seguint la següent distribució:

Sessió 1

Introducció a la matèria: explicació i enfocament dels continguts de l'assignatura.

Desenvolupament de diferents dinàmiques de grup per posar en comú els interessos de cada estudiant en relació a la matèria.

Sessió 2

Introducció a les pedagogies del segle XX-XXI. Una aproximació transhistòrica I.

Lectura compartida de textos

Sessió 3

El paper de les arts en l'actual paradigma educatiu.

Estudi de cas: l'escola Miquel Bleach d'educació infantil i primària. Premi Ciutat de Barcelona 2015. L'escola ha format part del projecte Tàndem en estreta col·laboració amb el MNAC, amb qui ha desenvolupat i aplicat el mètode d'aprenentatge VTS *Visual Thinking Strategies* (Estratègies de pensament visual) per millorar les capacitats comunicatives i de pensament dels alumnes.

Sessió 4

El paper de les arts en l'actual paradigma educatiu: l'artista a l'escola.

La col·laboració entre l'artista i l'escola: històric d'experiències a Europa i Espanya.

Estudi de cas: A Bao A Qu, associació cultural sense ànim de lucre dedicada a la ideació i el desenvolupament de projectes que vinculen creació artística i educació.

Sessió 5

Introducció a les pedagogies del segle XX-XXI. Una aproximació transhistòrica II.

Lectura compartida de textos

Sessió 6

Introducció al treball de camp:

procés de recerca, metodologies i eines per fer el seguiment i anàlisi d'un estudi de cas.

Sessió 7

Pedagogies crítiques I (Pedagogies regeneratives / pedagogies transformadores)

Educació, art, comunitat i territori.

Sessió 8

Pedagogies crítiques II

L'educació com a espai reproductiu i alhora disruptiu dels sistemes de dominació i opressió associats a la cultura, la raça, la classe social i el gènere.

Sessió 9

Elaboració de sociogrames sobre els diversos estudis de cas.

Sessió 10

Pedagogies crítiques III

El paper de l'alfabetització audiovisual en l'actual paradigma educatiu.

Lectura de textos en grup i anàlisi de pràctiques documentals transformadores en el marc de l'educació formal i informal.

Sessió 11

L'educació en les institucions culturals I

El gir educatiu en les institucions culturals a través de les exposicions i els programes de mediació.

Sessió 12

L'educació en les institucions culturals II

Visita al departament educatiu d'una institució cultural de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Sessió 13

Tutorització sobre els treballs d'anàlisi dels estudis de cas i les accions.

Sessió 14

Presentació de les accions pedagògiques.

Sessió 15

Presentació de les accions pedagògiques.

Sessió 16

Avaluació conjunta de les accions pedagògiques.

Lliurament del portafoli digital que recull el conjunt de treballs elaborats durant l'assignatura.

Sessió 17

Junta d'avaluació docent per cursos (no lectiu).

Setmana 18

Tancament de l'assignatura mitjançant entrevistes individuals i en grup.